

Università di Bari
Dipartimento di Biologia

II

47

1-4

Biblioteca dell'Istituto Botanico
dell'Università - Bari

Serie **II** Fl. **47**

Scaffale **3**

Piano **C**

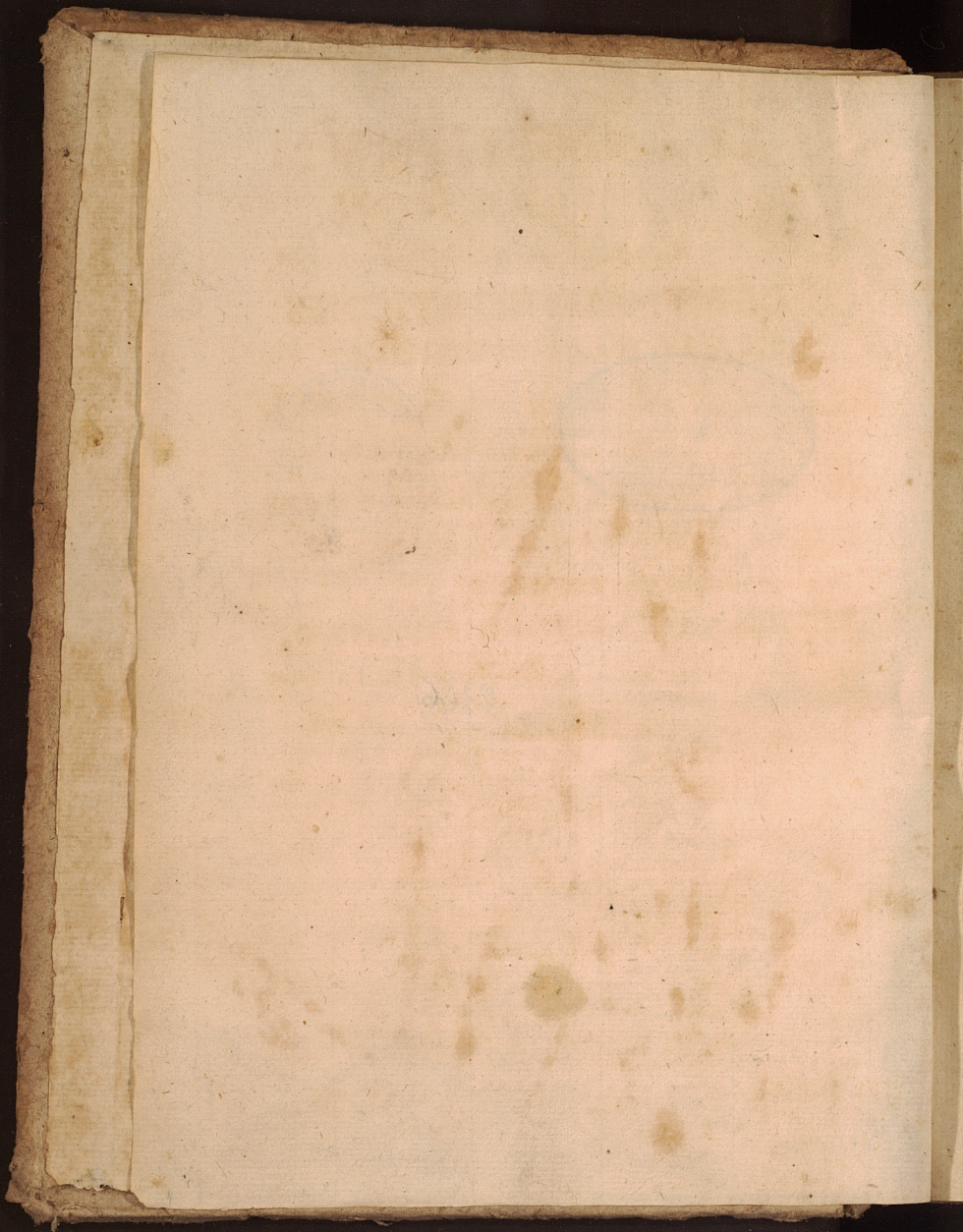
Fl. **34**

Bari
#

N. d'inv. 2366

EPISTOLA
PETRI CASTELLI
PHILOSOPHI, AC MEDICI
ROMANI
AD CONDISCIPVLOS SVOS
IOANNEM MANELPHVM.
ET
AETIVMCLETVM
VIROS DOCTISSIMOS.

In qua Agitur

Nomine Hellebori simpliciter prolato, tum apud Hippocratem, tum alios Auctores intelligendum album.
& ab hoc purgatas à Melampode Procri Regis
Argiuorum furentes filias, atque ab Anticyreo sanatum Herculem infantem.

ROMÆ, Ex Typographia Iacobi Mascardi, MDCXXII.

SVPERIORVM PERMISSV.

Imprimatur, si videbitur Reuerendissimo P. Mag. Sacri Palatij
Apostolici.

A. Episc. Carin. Vicesg.

EX Reuerendissimi P. F. Hyacinthi Petronij Sacri Apostolici
Palatij Magistri, eruditam Petri Castelli Romani Medici,
& Philosophi Epistolam, in qua Hippocrati familiarem suum,
eumq. album Helleborum aduersus aliorum opinionem resti-
tuere, & tueri conatur, perlegi, & cum nihil, quod fidei, aut
bonis moribus aduersetur, contineat, publici eam iuris fieri
posse autumō. Romæ 6. Maij 1622.

*Ioannes Faber Lynceus Phil. & Medicus, & Sanctitatis
sue Simplificarius.*

Imprimatur, F. Gregorius Donatus Romanus Mag. & Reueren-
dissimi P. F. Hyacinthi Petronij Rom. Sac. Apost. Pal. Mag.
Socius, Ord. Prædic.

DOCTISSIMIS, ERVDITISSIMISQ³ AMICIS;

ET CONDISCIPVLIS SVIS

IOANNI MANELPHO;

ET AETIO CLETO

M E D I C I S .

PETRVS CASTELLVS ROM. MEDICVS

Salutem, ac Felicitatem dicit, & optat.

IAVDO conatus vestros (Doctissimi Viri) plurimumq. mihi gratulor tales me sortitum fuisse condiscipulos, cum Philosophiæ, ac Medicinæ studia primum aggrediebar: agnoui enim vos conari partem eorum sol- uere, quæ debentur Præceptoribus: ac videmini verè iurasse illud Hip-

pocratis iusiurandum, nimirum: *Præceptorem sanè, qui me hanc edocuit artem, parentum loco habiturum, vitam commu- nicaturum, eaque, quibus opus fuerit communicaturum.*

Iterum igitur probo conatus vestros, qui vt Marsilij Ca- gnati Humanissimi, Eruditissimique Præceptoris nostri το ἀξιωματικόν, & τὴν ἀξιοκρασίαν, & τὴν ἐπιεικίαν seruaretis, & tueremini, acutissimorum ingeniorum vestrorum arma sumpstistis con- tra Doctissimum Hippocraticum Prosperum Martianum in Senis doctrina seruanda, & dilucidanda (quod equidem nouerim) nostro æuo primatum occupantis. Mentem au- tem vestram, vt potè pietate insignem, plurimi faciendam, & commendandam censeo. Verùm, vt ingenuè fatear, (Amicissimi condiscipuli mei) non mihi valde probatur

A 2 alijsq.

De Helleboro Epistola

4

Non probatur
Auctori editio
Expositionis
Marfilij .

Falsitas inscrip-
tionis .

Marfilio ipsi
non satis face-
re propriam
Expositionem
Aphorismi .

alijsq. præclarissimi Marfilij ^{non exaratois} editio Marfilianæ
expositionis Aphorismi 22. sectionis primæ Hippocratis,
quia videtur edita contra Auctoris sui mentem; unde etiam
fortè potius in dedecus, quàm in honorem Marfilij verti
poteſt. Et ipſe doctiſſimus vir (vt cenſeo) dum viueret, no-
luit hoc in lucem proferre ſcriptis Aphorismi commentum,
ſuæ auctoritati, ac dignitati id minimè conueniens ratus.
At ſi viuens nolebat ipſe ſuo ſub nomine circumferri; haud
ſcio an benè rectèq. factum mortuo illo ſub ipſius nomine
diuulgatum eſſe. Itaque cum ea Opinio Marfilio ipſi non
omnino ſatisfaceret, vt idemmet fatetur, non erat typis pro-
mulganda, vt *Germana Expoſitio*. Præterea cum prius fuerit
Alexandri Petronij viri Erudiſſimi, & ſuo tempore nulli
doctrina ſecundæ, atque Gregorij XIII. Summi Pontificis
Medici, & ipſius Marfilij Præceptoris, vt fatetur Philander
Colutius ad lectorem: Non erat inſcribenda tanquam Mar-
filij propria; immo titulus ille *Noua expoſitio* non (congruit
quàm non ſolum prius, ita ſenſerit. Alexander Petronius:
ſed & antè Galenum, (vt ipſemet editor Colutius ibidem
fatetur). Aſclepiades non vulgaris Medicus, neque nouus,
ſed antiquiſſimus, cum autem duo fuerint (teſte Galeno 6.
de comp. m. 2. loc. cap. 4.) Aſclepiadis nomine Medici, al-
ter Pharmacion, alter verò Bithynus dictus, hunc vetu-
ſtorem, illum recentiorem vocauit idem Galenus lib. 1. ci-
tato. c. 2. verùm cum ante Galenum ambo fuerint, ſeniores,
& veteres aliquando vocitat. His ſic ſtantibus, quo quaſo
pacto *Noua* dicitur, ſi vetuſtiſſima eſt, & ante mille quin-
gentos annos prolata? At credo vos diligenter dictam le-
giſſe Marſilianam Expoſitionem, ex qua memoriæ gratia,
quæ ego notaui, nunc afferam. primo ex pag. 4. vbi ait.
re vera tanta eſt huius Aphorismi obſcuritas, & difficultas, vt
ego adhuc, ſi vera dicere fas eſt, vix aliquid inuenerim,
quod mihi ſatiſfaciat, adeo cumulatè, vt credam ſcopum me-
attigiffe, & germanam auctoris ſententiam aperuiſſe.
Ecce vir probus fatetur difficultatem, & ſibi non ſatiſface-
re, vel vix. ſecundo ex pag. 5. hoc accipio. *Deinde quid*
mibi

mibi visum sit maximè omnium probabile in medium afferam. Ecce iterum promittit ingenuus Cagnatus non Germanam Expositionem; sed probabilem tantum: quo constat, nulla sibi eousq. fuisse opinione cumulatè satisfactum. Sed quia tandem vna erat Auditoribus expositio, vt probabilior tradenda, ipse hanc suscepit tuendam, non quidem vt veriozem, (non enim eruditissimi Marsilij morem in docendo) sed vt maximè exoletam, & admirandam, ac à communi magis remotam. Mos autem erat Marsilij (vt ego sæpe obseruabam, cum Theoricam docebat matutinis horis) in Aphorismis explicandis plurimas proponere difficultates contra textum, & communem opinionem, raro tamen eas soluebat, (an fortasse temporis inopia?) demum arduam aliquam opinionem, & communi aduersam tueri profitebatur, sic in præsentī Aphorismo 22. (cuius explanationem ex ore ipsius docentis percepi egomet anno Iubilæi 1600.) more suo propositis multis difficultatibus contra, cæterorum interpretum sententias, tandem illam Petronij, Præceptoris sui afferens, quæ noua videbatur tunc, quamuis vetustissimi Asclepiadis fortè (vt dixi) fuerit, eandem tuendam suscepit: non quidem (vt mox retuli) quod verè ita ipse sentiret; sed quia, vt doctior, & admirabilior discipulis appareret (sic etiam mecum tunc non pauci imaginabantur) opiniones semper arduas, & exoticas sustentare conabatur, vt nobile, acutumq. ingenium suum ostentaret, & fortè etiam, (quod non improbo) vt discipulos ad disputandum acueret, & instigaret. Nec in Aphorismis tantum, ac Theoria explicanda talis fuit Marsilij natura: sed etiam deinde dum promotus ad Praxim publicè docendam verspertinis horis locum Andreæ Cæsalpini etiam Præceptoris mei præclarissimi subiit, tunc enim primùm Cagnatus tueri voluit Pilos esse animatos, deinde Pleuritidem non in succingente membrana, sed in Pulmone sedem habere, & similes alias non vulgares opiniones, cuius rei vos quoque ipsius Auditores testes appello. Itaque conscriptam hanc Aphorismi 22. Explicationem à Marsilio fuisse pro certo apud

Mos Cagnati
in docendo.

Auctor Marsilij
fuit auditor
anno Iubilæi.

Marsilius arduarum opinionum defensor.

apud me est, vt proferendam suis Auditoribus ex Cathedra, non typis mandandam, & diuulgandam, tanquam veram, certam, germanam, indubitabilem, atque nouam: sed quod factum infectum reddi nequit, est iam in multorum manibus. De veritate autem ipsius sententiæ nolo meam ingenij tenuitatem ostendendo periclitari, non enim tantum mihi tribuo, vt valeam tantam dirimere litem, hocq. Aesculapij nepotis obscurissimum explicare oraculum, in quo adeo defudarunt, elaborant, & contendunt (vt vaticinor) doctissimi quique Medici non præteriti modo, & præsentis; sed futuri etiam sæculi.

Sed quorsum dicetis huc appulisti? aio minimè ad iudicandum, me accessisse, quid sibi vouerit Hippocrates illo 22. Aph. sectionis primæ, nec quiuis ex eius interpretibus videlicet Galeno, Auicenna, Marsilio, Martiano, & alijs, genuinam Hippocratis fuerit assequutus mentem. Sed mei aduentus occasio desumpta est, (vt propius ad rem accedam) à percelebri medicamento illo, quod præsumpsit Carneades responsurus Zenonis libris, studiorum gratia ad pervidenda acrius, quæ commentabatur, vt tradit Plinius Hist. Nat. lib. 25. cap. 5. Carneades, inquam, ille Philosophus, qui ex Cicerone in Acad. Quæst. & de Oratore. nonagiata vixit annos, & diuina quadam (vt ait Orator) celeritate ingenij, dicendiq. erat copia; huius igitur magni philosophi exemplo tantum medicamentum vobis quoque erat præsumendum responsuris Martiani annotationibus: Quod si fecistis rectè fecistis. Mercedem habebitis. Cum ergo magnum ego Volumen de Vomitorijs composuerim, in quo meam longius explanavi sententiam de nomine, & vsu Hellebori: occurrit lectio in vestris amborum acutissimis scriptis de Helleboro non parum contraria Opinioni, scriptisq. meis, & forsitan Veritati. Vnde credo (ni fallor ego) valde vos errasse (fortè ex industria) in nomine Melampodij, & Antycirei, necnon sumentes etiam Helleborum nigrum pro albo, quod ægre ferens, & differre impatiens (nè grauemini quæso Viri docti, & Amici φίλος μὲν ὁ Πλάτων, φίλη δὲ ἡ Ἀληθεια

Auctor confectit librum de Vomitorijs.

δύοι

δυνὸς δὲ προκειμένων, προκρίτων τὴν ἀληθείαν) coactus sum publico hoc scripto veritatem propalare; itaque tria discutere conabor. Primum quid nomine Hellebori simpliciter prolato apud Hippocratem sit intelligendum album nē an nigrum, deinde cui ex his Melampodij nomen conveniat, tertio Anticyreum Helleborum explicabo. Initio autem afferam in medium ipsamet vestrū verba, quae me offendunt.

De quibus auctor sit auctor.

Et tu quidem erudite Manelphe scripsisti pag. 22. Hippocratem in Epistola ad Crateuam, Helleborum petijisse non quidem album, quo Vomitus celebratur, verum Nigrum dicendum esse, quando in fine Epistola ad eundem Crateuam, stabiliore, legitur sunt purgationes per Veratrum, quibus etiam Melampus in Proeti filiabus, & Anticyrus in Hercule furente visisse narrantur: minimè verò vitemur aliquo ex his in Democrito. Veratrum quippe, quo Melampus usus fuit in Petri filiabus, (Proeti debebas scribere) nigrum erat ut Dioscorides lib. 4. cap. 134. per bene declarat. Et idem Melampodion quoque ab eodem appellatur: siue ut de Melancolia Coelius Aurel. lib. 1. Cronicon cap. 6. Melampodion à nigredine affirmarem, quae μέλας græcè dicitur. Deinde pag. 28. replicas Melampum, & Anticyrum vfos fuisse nigro Helleboro, non autem albo.

Manelphe sententia refellenda.

Tu verò studiosè Clete mi. n. 21. pag. 45. sic scripsisti. Notandum est sermonem haberi (scilicet in Epist. Hippocratis ad Crateuam) de Melampodio, & Anticyreo Helleboro, quem nigrum esse constat, non album: siquē aduersarius aliter senserit, nauiget ipse Anticyras, vel consulat Dioscoridem lib. 4. cap. 146. ac rem ita se habere certior fiet; quibus similia reperiet apud Plinium lib. 25. c. 5. dicentem. Nigrum (de Veratro quippe illi sermo est) ex his Melampodion vocant ad eodē ut hinc compertum fiat Anticyreum Veratrum, & Melampodion nigrum esse. Hæc sunt Viri doctissimi, pariter & amicissimi, quibus me offensum, ut dixi, aliqua ex parte agnouī; respondere autem conabor, si non doctè saltem vrbane, & amice.

Cleti Verba contraria.

In primis autem ego absque eo, quod nauigem Anticyras,

ras, clarissimè contrarium me ostensurum ratione, & auctoritate, spondeo: nec enim consului tantum Dioscoridem, & Plinium, (vt tu Clete mi faciendum dixisti) sed Theophrastum quoque, Galenum, & plurimos alios. Proponitur igitur quæstio, Vtrum nomen hoc *Melampodion* conueniat albo Helleboro; an verò Nigro. Dicitis vos Helleborum nigrum vocari *Melampodion*, vel à nigredine, quæ μέλαν dicitur, (quod ad rem nostram non facit) vel à Melampode inuentore. testes adducitis in primis Dioscoridem summæ auctoritatis virum inter ῥιζοτόμους, & Botánicos, scribentem. Ελλέβορος μέλας, οὗ δὲ μελαμπόδιον. præterea Plinium citastis dicentem. *Nigrum ex his Melampodion vocant.* ego autem, qui alios etiam Auctores plures perlegi, vobis fauentes addam etiam Oribasium lib. 7. collect. cap. 27. & quod magis est Peripateticum Teophrastum lib. 9. de Hist. Plant. cap. 11. Καλοῦσι δὲ τὸν μέλανα τινὸς ἐκ τῶν τεμόντος καὶ ἀνεμόντος μελαμπόδιον, οὗ δὲ κείνου καὶ ὁ τὸν τεμόντος. Ecce videtur iam clarum Helleborum nigrum vocari *Melampodium*, pro albo nullum adhuc legi testem; estò vobis concedatur nunc hoc. at cum duo fuerint viri Melampodis nomine insigniti; alter Diuinator, alter verò Pastor; duplex est difficultas; tum à quo Nomen planta habuerit, tum etiam à quo curatæ fuerint puellæ illæ furentes. Pro Pastore adest Dioscorides scribens. *Helleborum nigrum appellatur Melampodion, quoniam Caprarum pastor Melampus furentes in se Proetidas primus purgasse, & sanasse fertur.* ex altera parte plures sunt testes, Plinius Diuinatoris partes tuetur, non ignarus opinionis Dioscoridis. vnde scribit. *Melampodis fama diuinationis artibus nota est, ab hoc appellatur vinum Hellebori genus Melampodion.* ecce hanc opinionem affirmat; mox subdit. *Atqui pastorem eodem nomine inuentisse tradunt capras purgari pasto illo animaduertentem; datq. lacte earum sanasse Proetidas furentes.* hanc autem opinionem retulit quidem; sed non affirmavit, cum sit falsa, vt patet, quia sentit Capras purgari nigro Veratro, quod impossibile, vt infra demonstrabimus, Oribasius, etiam loco paulò ante cit. purgatas asserit Proeti

Nigrum Hellebori ab aliquibus appellari *Melampodium* conceditur.

Duo nomine Melampodij.

Quis Melampus Proetidas purgauerit.

Proeti filias à Melampode Amithaonis filio. de quo Virg.
3. Georg.

Phillyrides Chiron, Amytaoniusq. Melampus.

ab hoc purgatas Proetidas Maronis interpretes Seruius Grammaticus, Christophorus Landinus, Antonius Mancinellus, & alij apertè asserunt. His adde Lactantium th. 3. Vitruui. lib. 8. c. 3. & Apollodorum Atheniensem de Deorum Origine lib. 2. immò Homerum Odissæ. l. 15. & Diodorum Siculum Bibliothecæ. lib. 5. c. 7. *Melampus quum esset diuinator, Argiuas sceminas propter Dionysij iram phanaticas ab insania curauit.* ex his constat Dioscoridem in Poetarum, & Historicorum libris fortè parùm versatum æquiuocasse de Melampodij nomine, censentem ex eo, quod à Melampode inuentore habuerit ortum, ab eodem etiam in vsum adhibitum ad curandas illas furentes, sed quid vetat primum inuenisse, & nominasse illum nigrum, & altero, scilicet albo prius noto sanasse Proetidas Virgines? alioqui, congruentius, ob rationes infra dicendos albo, quàm nigro conueniret, hoc nomen Melampodij.

His prælibatis discutiendum, quo Helleboro fuerint purgate illæ furentes albo nè, an verò nigro. Vobiscum certè (doctissimi Viri) apertissimis verbis Dioscorides sentit, scribens; *Helleborum nigrum appellatur Melampodion, quoniam (veluti causam nominis reddens) pastor Melampus furentes in se Proetidas primus purgasse, & sanasse fertur.* Profectò si folius Dioscoridis testimonio esset acquiescendum, cui etiam Oribasius assentitur; iam de lite actum esset. sed quia cæteri Auctores, & ipsa ratio videntur contrà ipsum militare, ego quoque aliter sentire cogor. itaque Albo censeo, non autem nigro purgatas Veratro Proetidas, necnon Herculem ipsum. Hac igitur in pugna Galenum in prima locabimus acie, Vexilla inde feret Theophrastus, dux eligetur Hippocrates, militabunt non pauci docti viri, & forte vel captius ipse Dioscorides nobis inserviet cõtra semetipsum. pro concessio autem sumo Melampodem vsum, non Hellebori substantia, sed lacte animalium Helleboro pastorũ.

Quo Helleboro fuerint purgate Proetides.

Furentes purgate Helleboro albo.

Prima aucto-
ritas Galeni.

Igitur Galenus in Poetarum, Græcorumquæ fabulis, & Historijs magis versatus, quàm Miles ille Anazarbeus, (& si aliàs apprime diligens, & eruditus) libello de atrabile. cap. 7. *Sed omnes vulgo (inquit) affectum quandam melancolicum nominant, purificationeq. albi Veratri, curationem aggre-
diuntur: nemo enim inter Græcos altus, adeò rudis, indo-
ctusq. est, quin legerit, vel audierit Proeti filias furore per-
citas, sic à Melampode purgatas, curatasq.* Ecce maximum Auctorem, maximamq. & dilucidissimam Auctoritatem attuli, vobis, & Dioscoridi oppositam. date manus, herbam porrigite victori. Galenus æquiualeat, an superatur à Dioscoride? An aliam quaritis?

Argumenti Ca-
stelli ex Theo-
phrasto.

Insurgat nunc prodeatq. in Medium strenuus ille Aristotelis Discipulus, qui suo tantùm nutu litem decideret: huius confusus auctoritate sic Vobiscum argumentor. illo Helleboro fuerunt purgata Proetides furentes, quo vefcebantur Capræ, seu Pecudes; quarum lac fuit desumptum; sed hæ vefcebantur albo, non nigro. ergo albo fuerunt purgata, non nigro. maior per se certa est.

Pecora albo
Veratro pur-
gantur nigro
necantur.

Minor probatur nostri Theophrasti verbis. 9. de Hist. plant. cap. 11. *Nigrum Equos, Boues, suesq. necare affirmant, (non purgare dixit) & idcirco eum cauere (si cauent à nigro, lac ex eo non generabunt) candido pecudes nimirum vefci. Atque hinc primò vim depræbensam, cū illo pecudes purgaretur
tempestiuus autumno, vere autem intempestiuus. ecce clarissimè docet pecudes purgari ab albo, occidi à nigro. mor-
tue non generant lac, igitur Melampus utebatur lacte pecudum albo non nigro Helleboro vefcentium. in eadem est
sententia Plinius lib. 25. cap. 5. Nigro Equi, Boues, sues necantur, itaque cauent id, cū Candido vefcantur. Nec ex
Plinij verbis antea citatis colligi potest, quale Helleborum deuorauerint capræ illæ: sed probabile est non dissentire à se ipso, nec à Doctissimo Peripatetico Græco, ex quo multa
ad verbum excerpebat.*

Nunc ducamus in medium Dioscoridem, vt suorum dictorum rationem reddat. & ipsi magis credendum dicimus, dū

dùm loquitur de re medica, quàm de Antiquis historijs, quarum tractatio est extra ipsius præscriptum. hic cap. 64. lib. 2. de lacte scribit. *Quibus in locis pecora, scammoniam, (ἡ ἐλασπόρις) Veratrum* (sic proferendo intelligitur semper album, vt mox etiam explicabit) *Clematidem, aut Mercurialem pascuntur, lac omne ventrem, & stomachum subuertit;* (Vomitum non fiet à nigro, sed albo) *quale in Iustinis montibus esse à nobis proditum est. si quidem Capræ quibus (ἡ λευκὸ ἐλασπόρις) candidum veratrum pabulo fuerit, primo foliorum pastu euomunt: & eorum lac haustum nauseam creat, & stomachum in vomitiones effundit.* ad hæc quid dicis, gloriose Miles? nunc dicis Capras candido purgari, modo dicis purgari nigro? quæ variatio est ista? meritò igitur in hac re nullam tibi habemus fidem. Sed Heus adeste Condiscipuli audistis Aristotelis discipulum, quàm doctè, quàm grauiter, quàm dilucidè nostram diruit litem? audistis Plinium? at quid dicitis de vestro Dioscoride, qui sibimet ipsi oppositus nobis fauet?

Dioscorides
faretur pecora
vesci albo Ve-
ratro.

Dioscorides si-
bi contrarius.

At corrigendum hic est Auicennæ erratum, qui cap. de Candido Helleboro sic ait. *Est Venenum Canibus, & porcis.* quod etiam velle videtur Serapio, qui addit insuper *frumentum albi decocto perfusum columbos occidere.* sed falluntur Arabes hi, cùm Canes albo purgentur, non occiduntur. teste Plinio loc. cit. qui scribit *radicis pars crassissima capis similis canibus tantum datur purgationis causa.* nō ergo, vt enecentur veluti Veneno. id confirmat experimento Oribasius lib. 8. Collect. cap. 2. sic inquit. *Agathinus in rebus omnibus diligentissimus Cani dedit: (loquitur de albo Veratro) cùm non adhiberet electioni fidem: sed experientia, vt tūd res transigatur, opus esse prospiceret: vt quonam pacto canis euomeret, eodem etiam homo, qui eundem sumpsisset, purgaretur.* ad hæc facit, quia Dionysius Vticensis lib. 19. suæ Agriculturæ. c. 3. Rabientes Canes purgat Veratro. sed cum non explicauerit quale: intelligendum album. Dioscorides etiam in Hominib. rabientib. lib. 6. c. 39. Helleborismo vtitur. sed album intelligendum ex Oribasio patet

Auicennæ er-
ratum.

Canes purgan-
tur non occi-
duntur Vera-
tro albo.

lib.7. Collect. cap. vltim. *Aquam reformidantibus* (inquit) *ubi iam pertimuerint, & interim dum bibunt, nè amplius metuant efficit. id autem olim agricola quoque cognouerunt, qui ubi canes morbo caperentur, Helleboro albo purgabant, ac medici multo post tempore homini, qui simili morbo laborabat, Helleborũ dare in animo induxerunt.* Corrigatur igitur Auic. tex. & pro Canibus, & Porcis reponatur Muribus, & Muscis, vt Diosc. & Pl. Rud. l. 5. de Ven. c. 14. ait Dios. loqui de Albo.

Obiectio nigro Veratro Pecora purgari.

Sed Obijciētis nigro quoque Pecora purgari. Nam Plinius loc. cit. de nigro loquens. *Domos* (inquit) *suffiunt, purgantq. spargentes, & pecora, cum precatione solemnī.* quod desumptum videtur, à Theoph. loc. cit. scribente. *καταλαμναι δὲ τῶν ζώων αὐτῶν τὰ νοσήματα, αὐτὰ δὲ δοῦναι τῶν ἐν τοῖς οἴκοις.* quæ Theodorus vertit. *quo & domos lustrant, & pecora, quandam cum incantatione.* Dioscorides etiam scribit. *Huius resperſu domos expurgari arbitrantur: quare inter fodiendum stantes Apollinem, Aesculapiumq. precantur &c.* quod vltimum etiam Theoph. lib. cit. c. 9.

Purgatio pecorum ab Helleb. nigro est externa, & superſtitioſa tantum.

Respondeo hic intelligi aliam purgationem, non humorum peccantium, & non potu, sed tantum externa aspersione, adiunctis incantamentis, & superstitionibus. potu enim Hellebori nigri necari, non expurgari pecora solent, vt iam diximus ex Antiquis, quod etiam recentiores affirmant, si edere fuerint coacta. legatur inter cæteros Leonard. Fuchsius. in Herb. mag. c. 105. Rember. Dodoneus. cap. de Helleb. nigro. Cefalp. lib. 15. de plant. c. 28. & alij. sed aduertendum nomen hoc *Pecus* vniuersale esse, multisq. conuenire gregibus, vnde dicunt pecus ouillum, caprinum, equinum, bubulum &c. à quibus venditis fit Pecunia, quod clare explicant. Colummella lib. 12. c. 55. & 6. c. 4. 34. & 38. M. Varro de re rustica lib. 2. cap. 2. *nomina multa habemus* (inquit) *ab utroque pecore à maiore, & à minore. & minora pecora vocat Sues, Oues, Capras, maiora verò Boues, Equos, Mulos, hinc. Virgilius. 3. Georg.*

Quid nomen pecoris denotet.

Necnon, & pecori est idem delectus equino.

Nunc in postrema Acie ad pugnam vobiscum (si adhuc resi-

resistitis) ducam Hippocratem meum, qui in Epistola ad Crateuam Herbarium. *Stabiliore autem (inquit) semper sunt purgationes per Veratrum; quibus etiam Melampus in Proeti filiabus, & Anticyreus in Hercule vti esse narrantur.* Hipp. per Veratrum vult album.

ex hoc textu vos colligitis loqui Hippocratem de nigro, ego autem de albo constanter assero, vti etiam Epist. de insania; altera ad Democritum, & in Epist. Democriti ad Hipp. atque etiam toto libello de Helleborismo, seu Veratri vsu. patet ex dictis paulo ante circa Caprarum pastum. deinde, quia eo tractatulo non agit nisi de superna purgatione, quæ ab albo peragitur, ergo de albo tantum agit. legatur exactè. inscriptio est περί ἡλληβορίσμου de Helleborismo. sic vocant alij etiam Hellebori albi potum, vt P. Aegineta lib. 5. c. 3. & sæpe lib. 7. c. 10. Incipit autem tractatum Hipp. scribens. *Qui non facile sursum purgantur.* eccè de Vomitorio loquitur. mox de motu, deinde de periculo fumentis Helleborum admonet, quæ ad Vomitorium Helleborum spectant. & subdit, *purgatio sursum versus commodat ei, &c.* paulo post ait. *Veratro securus sursum purga,* inde de Sesamoides agens ostendit se de illo Veratro tractare, cui Sesamoides admiscebatur, quod sursum purgat, vt ipse refert, & ait Veratri admisceri, vt minus suffocet, sed quia suffocatio non imminet nisi ab albo, de albo intelligere dicemus. Sesamoidem autem admisceri albo referunt Dioscorides, Plinius, Theophrastus, & alij. nigro verò nemo, quem legerim. nec est, quod vim facias in Verbo plurali; tum quia diuersimode purgant, & Sesamoides sursum purgans non conuenit cum nigro deorsum purgante. tum etiam quia apud Hippocratem obseruamus numero plurium, scilicet Veratrorum, album tantum velle, vt 4. Aphorism. 13. *qui sumpto Veratro (τοὺς ἡλληβορίσμου) non facile per superiora purgantur &c.* vbi manifestum est album tantum intelligere, cum nigrum non sursum purget. tum denique, quia si Veratro admiscetur Sesamoides, vt minus suffocet, illi debet admisceri (vt mox mox dixi) à quo suffocatio timeretur, sed ab albo tantum non à nigro suffocatio timeretur: ergo albo tantum non nigro de-

Hipp. tract. de Veratri vsu loquitur de albo tantum.

est. non quod
in non modis
subit. non
causis. non
non quod

modis

bet

bet admisceri, aliàs frustrà : ergo *per Helleboros* album tantum voluit Hippocrates, & per consequens de albo tantum egit illo tractatulo. præterea dum Helleborum quartanis præbet. album intellexit, nam lib. de affe&. in Quartana pharmacum sursum purgans dat. & secundo de Morbis Veratrum album expressè scribit, dans etiam lypiriæ vult album. nam in Coacis ait. *febres lypirica bilis sursum, ac deorsum effusione non accedente, non soluuntur*. Ex his satis constat, quo Helleboro fuerint purgata illæ furentes Virgines, vnde si dicendum esset illud Hellebori genus appellandum Melampodion, quo Melampus vsus est in furentibus sanandis certè statuendum nomen hoc albo non nigro conuenire, sed quia est Quæstio de nomine, dicam tantum ab vno fortè Melampode inuentore nigrum habuisse nomen, ab altero verò sanatas insanas albo Veratro à quo etiam Melampodion hoc dicitur.

Melampodion
posse appellari
album veratrum.

Quale Helleborum intelligendum simplici nomine prolatum.

Nunc se altera dilucidanda propositio nobis obijcit. nimirum quale Helleborum intelligendum audito simplici Hellebori nomine. Respondeo semper album, ratio est, quia in vnoquoque genere semper id, quod præstantius intelligendum est, albus autem, seu album (vtrouque enim genere dicitur) præstat nigro. ergo is est intelligendus.

Vsus communis id etiam obtinuit, vt omnes album intelligant. vnde Lucretius.

*Præterea nobis veratrum est acre Venenum,
At capris adipes, & coturnicibus auge.*

Capras autem non vesci nisi albo, iam claruit. de Coturnicibus, autem scribit Gal. de Ther. ad Pis. cap. 4. *Veratrum tamen si coturnices pascat, hominem tamen strangulat*. sed id efficit album non nigrum. ergo. Et Colummella. lib. 6. de re rust. c. 38. in Mulis ægris. *si est Herba (inquit) quam Veratrum vocant Rustici pro pabulo cedit*. quo simplici nomine album intelligere certum est cum nigro necarentur. sic vulgus cum alicui obijcit. *Helleboro indiges* album intelligit, sic Plautus. *Helleboro hifce est opus*. Sed nobis est Quæstio quid apud Hippocratem significet. non quidem album,

Hipp. nom. Hellebori non indicat indistinctè tam album, quam nigrum.

album, & nigrum promiscuè, nam si Hippocrates indistinctè usus fuisset voce Hellebori, modò nigrum, modò album intelligens confusam tradidisset doctrinam, & periculosam nimis, diuinari enim non posset, quando albo, quando nigro uti voluerit, & error maximus sequeretur sursum sæpe du-
cendo, quæ deorsum ducere conueniebat, vel è contrà. Galenus autem 5. aph. 1. *Album* (ait) *simpliciter Helleborum nominare consueuerunt, non sicut nigrum, cum adiectio-
ne.* quod etiam patet non Galeni tantum Obseruatione; sed cæterorum interpretum. vnde in Aphorismis cæteris quotiescumque Hipp. nominat Helleborum semper album interpretatur Galenus, & alij omnes cum illo. vt 4. sect. Aph. 13. 14. & 16. & sect. 5. aph. 1. ita etiam in libris *πρί διατρίτης ὀξέως*. vt lib. 4. t. 85. 112. & 125. in Epid. vt 1. in 6. tex. 6. cum dixit. *in Renem dolor grauis &c.* & in libris de Morbis. De fracturis. De inter. affect. de Nat. Mul. & in omnibus (vt vno verbo dicam) suis operibus. denique libro de Veratri usu, vt paulo ante dixi, rarò autem albi cognomen addit, cum verò nigrum quærit semper ipsum distinguit. Hippocratis morem docendi (& fortè communem) sequutus est Arateus. immo etiam Herodotus, Archigenes, & Antyllus, apud Oribasium. lib. 8. collect. qui agentes de Vomitu ab Albo. semper nomen Hellebori simplicem afferunt. intelligentes per Antonomasiam ipsum esse audiendum. nobiscum sentiunt Manardus, Siluius, Costeus in Mesuem, Fœsius, & omnes scriptores.

Galenus explicat nomen Veratri apud Hippocratem.

Omnes antiqui sine additione per Veratrum volunt album.

At tu docte Manelphe contra stimulum, vt aiunt, recalcitrans Galeno tuo, & veritati te opponis, non Martiano tantum, dum contrarium niteris probare, quatuor afferens Hippocratis loca. Primum ex libello de insomnijs. Secundum ex lib. de fract. Tertiū lib. 2. de Mor. Mul. Quartū retrocedens librum primum mox citatum adducis. ex quibus te colligere censens Hippocratem simplici Veratri nomine nigrum voluisse, vnde infers pag. 28. Hellebori nomine vtrumque intellexisse Hippocratem: at ego ostendam clarissimè locis à te citatis Hipp. non nisi album desiderasse.

Et

Explicatur locus Hipp. lib. de insom. à Manelpho adductus.

Et quod ad librum de insomnijs spectat, certissimum est album desiderasse. Nam purgationem per Vomitus quaerit, quam efficit album, non deorsum, quae praestatur nigro. Itaque ibi in prima Curatione. *Quum insomnia diurnis actiōibus aduersantur &c.* Hipp. iubet *si fortis fuerit contrarietates vomitus facere conducit.* de purgatione deorsum nō verbum quidem. Deinde in alia curatione ait. *Si verò quid horum Luna patiat, reuulsionem intrò facere conducit, utique Vomitu ab acribus.* Deinde Vomitus etiam praescribit. Si Sol tale quid patiat. Cum autem ait. *Si igneum, ac calidum esse videatur &c.* subdit. *Periculum denunciat futura insania hominis, si non curatus fueris.* omnibus autem his conducit *Veratrum.* & album intellexisse patet, quia subdit. *à fomentis vomere, per triginta vero dies non repleatur.* Quum autem repletus fuerit bis in mense vomat &c. Deinde scribit. *Quaecumque vero nigra &c.* laudat iterum vomitus. mox addit. *Cruribus laesis Vomitus reuellendum,* & cum ait *terram aut domum moueri &c.* subdit *primum vomat.* Vbi verò scripsit *Terram ab aqua &c.* in Curatione oportet Vomitus, &c. tandem, ut breuitati consulam, in quatuor sequentibus affectibus vomitus praescribit, nunquam alui deiectionem, vno excepto casu, cum ait, *Maris perturbatum, ventris morbum significat, sed oportet aluum mouentibus, lauibisque, ac mollibus expurgare.* in quo casu niger Helleborus ineptus, cum lauis non sit. Ex quibus patet lib. de insomnijs Hellebori nomine simplici ad insanientes de albo tantum Vomitorio loquutum Hippocratem non de utroque, vel potius de nigro solummodo, ut tu Manelpho mi scripsisti. & fallax est illa tua coniectura à Dioscoride desumpta, qui laudat nigrum non album ad insanientes: scias ergo vires albi, utpote innumeras (ut ostendam ego tractatu meo de Helleboro) à Dioscoride intactas, remittit enim lectorem ad Philonidem Siculum, illique nunc dicit se assentiri, nō longior sit.

Album verò Helleborum insanientium esse proprium patet praeterea ex eodem loc. & 1. de Dieta pag. penult. apud me.

Hipp. dicto libro laudat Vomitus ab Helleboro albo.

Fallax coniectura Manelphi.

me. *Confert* (inquit) *insanis fomentis uti, & à fomentis veratro* (ἐλαβεροισιν) *expurgari*. intelligit autem de albo, quia duobus præcedentibus versibus dixerat. *confert, & fomentis uti, & vomitibus à fomentis*. Hippocrates autem præversurabat fomenta ad album non ad nigrum, ut in eius lectione versatis est notum. Præterea secundo de morbis paulo ante finem ad Morbum difficilem, cum timore, & hominum fuga, quem reducendum censeo ad melancoliam Hypochondriacam dictam. *Huic* (ait) *Veratrum bibendum dato, & caput purgato, & post capitis purgationem pharmacum deorsum purgans bibat*. ubi manifestum est primo velle vomitorium, deinde deiectorium. & primo de Dieta circa finem. in quadam insania incipiente, cum ægri sunt subfuriosi. scribit *Conueniens est etiam Vere Veratro purgare* (ἐλαβεροισι καθάρσει) *fomentis antea præparatos*. intellexit autem album; tum quia fomenta album non nigrum præcedunt; tum etiam quia vomitorium: nam Vomitus paulo ante laudauerat: itaque pateat ex Hipp. sententia album Veratrum conuenire insanientibus, quod confirmant plurimi posterī, ut Plinius lib. 25. c. 5. *Album medetur melancolicis, & insanientibus*. & Cor. Celsus lib. 2. c. 12. *At ubi longi, valentesq. morbi sine febre sunt, ut insania Veratro quoque albo utendum est*. nihil de nigro apposuit. quod confirmat. lib. 3. c. 18. *Insania, (inquit) qua sæpe sine febre incipit, leues deinde febriculas excitat, & consistit in tristitia, quam videtur bilis atra contrahere per album Veratrum, Vomitusq. purgatio conuenit*. Areteus etiam doctissimus melancolicis album Helleborum propinat Vomitorium non nigrum. idem efficit Galenus de Atrabile cap. 7. & in introductione. Similiter album maniacis proponauit Antiquus scriptor Gariopontus. Oribasius etiam lib. 7. collec. c. vltimo. conuenire scribit album insanix, melancolix. deinde lib. 8. cap. 3. ex Herodoto insanientibus exhibet. Actius Græcus serm. 3. c. 130. decoctum albi dat *insanientibus, ac atrabile percitis*. Paulus etiam Aegineta lib. 7. c. 4. peculiariter ad insaniam laudat album Helleborum. & lib. 3. c. 14. de Melancolia.

Album Helleborum esse proprium insanientium.

Auctores commendantes album Veratrum ad insanientes.

Quibus (inquit) vitium inueterauit. *presensissimum est remedium etiam citato per Veratrum album Vomitu, purgatio.* Alexander Trall. cap. de Melancolia scripsit *veteres antiquiores ad Veratrum album properasse, ubi affectum ab alijs purgationibus nihil penè imminui conspicerent.* Coel. Aurelianus Cron. lib. 1. c. 5. ad furiosos, & c. 6. de Melancolia. adhibet Helleborum album. Auicennas etiam cap. de Melancolia album Helleborum exhibet. At hanc nostram sententiam fortè non abhorreret ipse Marfilius, si viueret: Nam Doctissimus Petronius ipsius præceptor lib. 4. de Vict. Rom. c. 13. Veratrum album exhibet in imaginatione læsa. & expressè ait. *Hic passim creditur atram bilem, & humorem melancolicum purgare, & melancolicos, ac insanos curare.* si igitur talis fuit Petronij Opinio, non alia forte esset Marfilij discipuli, cui adeò placuit Aphorismi editi Petronia commentatio, vt eam ipse quoque publicè docuerit (quàuis vt dixi pro legitima edere noluerit.) At vos Marfilij tutores cur ab eo disceditis? Ecce Manelphe iam obrutus auctoritatibus agnosces ad insanientes Hippocrati, & Veteribus magis vsitatum album, quam nigrum Veratrum: non tamen negabo nigrum valere etiam ad insaniam. Nam Hippocrates in sermone de Insania scribit. *Vena sectio exoluit, aqua potus, aqua mulsæ, Veratrorum potiones.* ἐλλεβορον πλεις. vnde ambo attulisse videtur. quando autem in insanis vtendum albo, quando verò nigro: fidus, optimusq. Hippocratis interpret Celsus lib. 3. c. 18. clarè docuit. *Insanientibus (inquit) si tristes nigrum Veratrum deiectionis causa: si bilares erunt album ad vomitum excitandum dari debet.* cum hæc ita se habeant, & album magis conueniat hilariter insanientibus, sequitur Hippocratem destinasse, semper ridenti Democrito album dare, non nigrum Veratrum, & inde de albo semper esse sermonem Hippocrati ad Crateum, ad Democritum, & libro περὶ ἐλλεβορισμοῦ.

In insanis quādo albo quando nigro Veratro vtendum.

Hipp. destinauerat Democrito dare album, non nigrum Helleb.

Quo ad tex. Hippocratis de fracturis. sic lego. lib. 2. tex. 27. in Calcis deriuatione. *Præstat Veratrum eodem die potum, vel ceriè posteriori.* eiusdem etiam videtur esse sententia

tia

tiæ deinde lib. 3. t. 48. *Vbi restituatur* (intelligit de femoris, vel humeri ossibus) *Veratrum molle potui dandum est eodem die, si eodem die restituantur, alioquin nē tentare quidem oportet.* sic 4. de Artic. in fine. in pede luxato. *Remedium* (ait) *est Veratrum.* quibus in locis semper album voluit Hippocrates, vt etiam Galenus interpretatur, nec valet, nec te defendit (Manelphe) Hipp. 4. aph. 18. nam ibi Hipp. non intendit purgare, sed reuellere. cum est purgandum concedo, quæ sunt supra præcordia superius, quæ infra inferius purganda; dummodo mihi etiam concedas male affecto ob insaniam cerebro superius purgandum, inferius verò cum per consensum à partibus sub septo transuerso. At cum est reuellendum non per propinquiora, sed ad magis remota trahendum, ipsius Hippocratis decreto, & Galeni assensu, cum igitur in pede, vel calcaneo luxato sit dolor, & magis etiam concitetur ob restitutionem, ex quo attractio, (cum dolor attrahat) & fluxus humorum: idè contrario reuellentia indicantur idèst ab infernis ad superna. Vomitus autem reuellit maximè, & amplius etiam euacuat. Sed nobis mirè suffragatur Galenus com. tex. 27. citati. hisce verbis. *Veratrum potui præstat, non eo nomine tantum, vt quæ super sunt, purget; sed, & in aliam partem auertat, constat autem dari ab Hippocrate album, quod vomitum excitat, & à toto corpore materiam in ventriculum auocat, prius quam ad intestinorum sinus deducatur, quod autem album intelligi debeat, planè licet ex sequentibus colligere, inquit enim, sed si homo vacat febre per superiora conuenit purgare, sicuti dictum est. Quod igitur ea, quæ superant, vtiliter educantur, quodque ad contrariam partem, atque affecta est, materiam depellere, magnum momentum habeat, euidentissimè apparet.* ad hæc quid respondes Manelphe mi? considera te Dedaleum ingressum esse labyrinthum, cur cum Aetio Cleto tuo conscriptore non consentis? ipse nunc pro hac vice tecum pro me pugnabit, siquidem .n. 27. vt probet verbo medicari comprehendendi etiam Vomitus .tex. hunc. 27. lib. 2. de fract. adducit, & Galeno assentitur de Vomitu interpre-

Explicatur textus Hipp. de fract. à Manelpho citatus.

Vomitum reuellit à pedibus.

Elucidatio text. dicti ex Galeno.

Manelphus, & Clerus oppositi.

ranti: itaque Manelphē gratis aduersaris non Martiano tantum, sed Hippocrati etiam, ac Galeno, immo Aetio quoque Cleto condefensori iurato Marfilianæ expositionis.

Quod verò spectat ad text. de morb. mul. Valde debilis est, si non falsa argumentatio. primo enim non valet illatio, si non potest exhiberi Veratrum, exhibeatur elaterium; sed elaterium deorsum purgat, ergo etiam Veratrum. Nam ille conuenit fortibus, hoc debilibus; nec placet, quod additur, scilicet eandem esse indicationem; nam fortibus conueniet vomitus, debilibus non conueniet. & idē alio vtendum remedio, & alio vergenda materia. vnde Hipp. aliquando curat euacuantibus medicamentis, aliquando sine his. vt de intern. affect. ad quartum Rhenum morbum. primo purgandum iubet, deinde alia ratione curat, & ait. *Si verò citra pharmaca curari velit.* sed quæstio videtur esse, an liceat Vomitorijs deiectionia substituere. & quidem Galenus, mediciq. nostri in multis ijs, in quibus Hipp. vomitu utebatur, ipsi alui deiectionem substituunt. immo Galenus secundo de Victu Acut. 11. loco Hellebori nigri venæ sectionem substituit, inquit. *Et si minus quidem auxilium, quam per purgationem, sequatur, securius tamen multo existit.* idē dicemus Hipp. loco Vomitorij vti potuisse deiectionio, quia securius, etiam si minus efficax. exempla autem multa habemus. vt 1. de mor. mul. fluxui mulierum. antiquo. *si quidem robusta fuerit Veratrum dare oportet.* & ad Menstruorum fluxum fuluum. *si sine febre fuerint, ac robustæ, Veratrum ipsi dato, & intermissis tribus, aut quatuor diebus, pharmacum deorsum purgans exhibeto.* constat autem Veratro voluisse excitari vomitum. sed adhuc clariùs, ad fluxum menstruorum biliosum, & acrem. *si vehementer intumuerit pharmacum deorsum purgans dato bibendum, quod pituitam, & bilem purgat, si verò non fortiter tumuerit, & pituitam ipsam presserit, pharmacum sursum purgans dato, & si quidem potens fuerit Veratro purgetur, si minus pharmaco, quod pituitam, & bilem ducit.* nonnē pharmacum hoc substituit pro Veratro. sed clarissimè lib. 2. de morb.

Tex. Hipp. 1. de mor. mul. à Manelpho citatus nil probat.

Vnum Remedium pro alio substituitur. Dicta pro pharmacia.

Gal. pro deiectionio phlebotomiam substituit.

morb. mul. si ex partu morbus fiat. *primum* (inquit) *pharmacis sursum maxime purgato*; si vero debilis fuerit *deorsum*. sed aliam substitutionem notate ab Hipp. pro Vomitorio adstringens. sic 4. Acutorum 112. in deiectionibus colligatiuis. *si valentes fuerint reuelles Helleboro* (Vomitu scilicet hoc enim est reuellerre dixit hoc loco Valesius) *si non, cremorem tritici crassum dabis*. ecce pro Helleboro substituit succum adstringentem, vt Galenus in com. interpretatur.

In debil. substituitur deiectionum pro Vomitorio.

Pro Vomitorio substituitur adstringens.

Secundo respondeo neutiquam verum esse Elaterium per inferiora tantum purgare, vt tu censēs, consule Dioscoridem, quem reuoluisti pro Veratro, & statim post Veratrum, & Sesamoides inuenies ipsum de Elaterio loquentem his verbis. *Bilem, ac pituitam vitrauis parte extrahit*. deinde, *Ad ciendas tamen vomitiones aqua diluens Elaterium, subietas lingue partes penitissimè penna oblinito. quod si quispiam difficiliter euomat, oleo, aut unguento irino resoluito &c.* & subdit. *quod si Vomitiones non finiantur aqua frigida, polenta, posca, poma, & qua stomachum densando corroborant offerenda sunt*. Ex his considera, quam validum sit Vomitorium. Quæris alia testimonia? Aetius 11. Tetrab. serm. 4. cap. 57. *Mirum in modum* (inquit) *efficax est vomitorium ex Elaterio*, quo ad occultas anginas vitor, Elaterij obolum dimidium, nitri spuma obolos tres. sinapis drachmam vnā: *Hæc in aqua dissoluta redigo in octo catapotia, & mane duo, duoque vesperi exhibeo*: purgat enim citra molestiam supernè. his addam Mesuem scribentem. *Elaterium educit phlegma cum virtute, & per vomitum, & per ventrem*. amplius P. Aegineta lib. 7. c. 10. de Vomitorijs. *Elaterij (ait) obolus in aqua assumptus sursum pituitam, & bilem expurgat*. plures etiam adessent testes; sed nolo esse nunc longior. Tu autem vt probes Elaterium per inferiora purgare, citas Hippocratem in lib. de inter. affect. agè adeamus ipsum. Hic ad Morbum venarum cauarum sic scribit. *Huc quum sic habuerit Elaterium bibendum dato, aut Tapsia radicem, aut Veratri, aut succum scammonia*. Ex hoc fortè loco, Amice, collegisti

Elaterium magis purgat per Vomitu, quam per aluium.

Textus à Manelpho citatus vertitur contra ipsum.

Tapfia Vomitoria est.

Elatorio sursum purgat Hipp.

Hipp. purgat primo sursum deinde deorsum.

Veratrum album, Tapfia, & Elaterium ex Hippoc. sursum purgat.

Cur Hipp. sufficeret Elaterium pro albo Veratro.

Elaterium per inferiora tantum purgare? rectè sanè: & ego in oppositum dicam: numeratur Elaterium inter Vomitoria. ergo. Audito igitur de Tapfia loquentem Theophrastum 9. de Hist. Plant. cap. 22. *Tapfia radix vomitoria est, & si quis continuis, tam superius, quam inferius purgat.* purgat igitur inferius per Accidens. & Dioscorides. *Vtrique bilem extrahit; datur in cibis, vel Obsonio, quibus difficile sit vomere.* Scammonium verò inimicum stomacho, nauseam, & subuersionem excitans dixere Plinius, Aegineta, Mesues, & alijat inter hæc numeratur Veratrum, ergo vomitorium. Fortasse dices te alium Hippocratis locum etiam legisse, quod tacitè indicas. an est in eodem libro ad tertium morbum Regium? ibi enim scribit. *Fomento adhibito Elaterium bibendum dato, infra verò subpurgato post triduum cum lacte Asinino.* sic enim interpretor verbo *νάτω δέ εἰς τὴν κοιλίαν* τῆς γαστρῆς, *οὐκ ἐν τῇ γαστρὶ.* at quid quæso ex hoc loco colliges? nisi prius purgandum superius, deinde inferius, vt sape docet Hipp. quod etiam fecerat antecedenti secundo morbo regio, in quo dixerat. *Veratrum bibendum dato, ventrem verò infra subpurgato per succū.* quod etiam clarius explicat subsequente quarto morbo regio dicens. *Superiorem verò ventrem, vomitu indulto, veluti in prioribus purgato.* nullo igitur modo tecum sentit Hipp. nec loco illo à te adducto intelligi potest de Elaterio, & Helleboro infra purgante scilicet nigro. Sed citasti Hippocratis locum obscurum, ego inducam eundem clariùs loquentem. nimirum tertio de morbis pag. mea 134. dum agit de Peripneumonia. *At Medicamenta sursum educentia 6. & 7. & 9. die, & morbo adhuc vltius progresso, magis exhibeto. si autem medicamentum Veratrum album,* (in textu *ἐνδύσσορος λευκός*) *Tapfia, Elaterium recens: singula æquis portionibus.* hic clarissimè loquitur, & eiusdem facultatis vomitorie ostendit Elaterium, & Helleborum album. vnde patet solutio tui Argumenti, (Manelphe docte) & Hipp. loco Veratri albi, ægro existente debili dedisse Elaterium Vomitorium, quidem, sed minus vehemens, quam Veratrum, non mutata indicatione, sed

sed imminuta medicamenti vehementia.

His tibi (vt imaginor) nequaquam (eruditissime vir) satisfaciētibz, alium Hippocratis attulisti textum de Morb. mul. vbi inquit Hipp. *Curare autem oportet Helleboro, aut Scammonio, aut Peplio: hæc enim sursum purgant, aut deorsum.* sed ineptè hinc argumentaris ab vniuersali ad particulare. Ecce *Veratrum hic sursum, aut deorsum purgat*, inquis. at non valet Argumentum; non enim voluit Hipp. quodlibet ex his sursum purgare, aut deorsum: nec ait *Helleboris*, vt intelligat album, & nigrum; sed vnum tantum voluit (*scilicet album*) dixit autem *hæc enim* in vniuersali, & coniunctim de illis *sursum purgant, & deorsum*. quod in particulari nulli ex ijs conuenire potest, ponit autem Manelphus, pro & particulam *aut* quod contra ipsum magis faceret, denotaret enim clarè ea, quæ deorsum purgant, non purgare sursum. ita cum Peplium, & Scammonium deorsum magis, purgantia sint, Helleborum erit illud, quod superne purgabit. genuinus textus hic est. *Θεραπεύειν χρίει ἡ δὲ ἐλεβόρου ἢ σκαμμονίῃ καὶ πεπλίῳ. καθάρουσι γὰρ ταῦτα ἀνω τε καὶ κατω φλέγμα.* vbi patet coniunctiue dicere *sursum, & deorsum*. & cum hoc nulli ex his in particulari conueniat in vniuersali loquutum dicemus. & non voluit hic Hipp. vtrumque Helleborum; nam in singulari ipsum nominauit, & nullus Helleborus est, qui sursum, & deorsum ducat. Præterea cum vtrumque Helleborum vult Hipp. solet illos oprime distinguere, vt facit in hoc eodem morbo, post 4. versus, vbi in subditijs vtendum ait *Veratro albo, aut nigro*, *ἐλεβόρου λευκοῦ ἢ μελανοῦ*. Sed verus sensus huius Hippocraticæ sententiæ iste mihi videtur, vt collegi ex more Hippocratis in curandis ægris, cuiusmodi etiam exempla aliquot supra attulimus. nimirum voluisse Hippocratem Mulieres sursum primo purgandas, deinde deorsum, vnde primum Helleboro, inde Scammonio, aut Peplio; breuitatis autem gratia nunc quasi confundens, quæ sexcenties dixerat, commiscuit Vomitoria, & deiectoria, & quæ prius, & quæ posterius erant adhibenda, censens, ex alibi traditis sæpe, iam notum esse Vomitoria præcedere deie-

Dilucidatur
tex. de morb.
mul. à Manel-
pho allatus.

Hipp. rectè di-
stinguit Helle-
boros.

Vera textus
expositio.

deiectorijs; pariterq. notum, quæ ex enumeratis fuerint vomitoria, quæ verò deiectoria. vti etiam apud nos in præfenti mos est receptas tradentium confusim simplicia scribere, quæ tamen postea debeat ordine distinguere pharmacopeus alia serie illa coquendo, vel terendo, vel miscendo, satisq. est Medico subscripsisse *fiat secundum artem*. Ex his claret simplici nomine Hellebori apud Hipp. semper album intelligendum: quod confirmatur etiam ex eo, quia quotiescumque nigrum vult Hipp. (notate condiscipuli) vel distinctè *ἡλλεβορον μέλανα* dicit, vt legere est 2. Acut. 11. & alibi. & notant Gal. Fœsius, Vales. & alij. Vel per Antonomasiā (notante etiam Fœsio) simpliciter *μέλανα* idest *nigrum* vocat, vt tex. nuper citato postquā scripsisset expresse *Helleborum nigrum*. subdit paulo post *μέλανι μὲν δαύκαν*. *Nigro quidem Daucum &c.* deinde. *ἔχει δὲ μέλας μὲν καλλίω, καὶ κρισμώτερον πεπλίου. πῆπλιον δὲ μέλανος μάλλον οὐσίαν κατασφηνκτικώτερόν ἐστι.* idest. *Euacuati autem Nigrum* (subintelligens Helleborum) *melius, & ad Crisim aptius, quam Peplium. Peplium verò magis, quam Nigrum* (& hic etiā desideratur Vox Helleborum) *Natura est statuiū educiuium.* Aliquando etiam vsus est Hipp. vt 1. de morb. mul. Voce *ἐντομον* pro Helleboro nigro. vt Galenus in Exag. Hesy chius, Erotianus, & Fœsius exponunt, quo etiam nomine vsū dicunt Dioclem. ita etiam appellari ab aliquibus testatur Dioscorides, atque etiam Plinius. Vnde (notate) non solet Hipp. loqui æquiuocè in re præsertim tanti momenti. Quando enim nosceremus albo, quando nigro vtendū, si simplex Hellebori vox vtrumque æquè significaret? an eadem vtriusque vis? an per eandem partem euacuatio? an alterum pro altero indistinctè sumi potest? Negarent Mesues, Galenus, & nostri, qui nigro sæpissimè vtuntur rarissimè albo. sed cur tantæ confusionis, reum inducitis Hipp. cur accuratissimum Virum, quem Aetius ipse Cletus in Epist. ad Phil. Col. Vocat Sapientissimum, & tam fallere, quam falli nescium, adeò oscitantem, & errantem facitis? cur Medicinæ parentem summum amethodum dicitis, & purgationem supernam, & infernam vnā

confundentem ? sed tanti causa mali forsan est Marfilij coacta tutela : an nē rectum vobis videtur pro defensione Cagnati Hipp. crimen imponere, & falsi ipsum accusare ? & ex his satis superq. ac ad nauseam vsque probatum videtur simplici Veratri nomine album intelligendum, necnon albo prætidas purgatas fuisse.

Nunc de Anticyreo Helleboro verba factururus ad te (acutissime Clete) mea vertetur oratio, qui putas Anticyreum Helleborum esse nigrum, non album. Opinio certè noua, & singularis, à nulloq. (quod meminerim) exarata. Concedam autem Nigrum optimum ex Anticyra colligi, quia id docuit Dioscorides, sed ostendam ibi etiam colligi optimum albū. testes habeo Oribasium 7. collect. c. 26. ex Rufo. *Helleborus* (inquit) *in Oeta monte, & Anticyris, ex quo niger alibi natus non est prauus: sed albus ubicumque alibi nascatur est pessimus.* ergo, si niger vbique natus non est prauus, Album autem, si non est Anticyreus, est malus; clarissimum est Album dicendum Anticyreum per Antonomasiā. præterea idem Orib. lib. 8. cit. cap. 4. agens de Vomitu ex Herodoto. *Helleborus* (ait) *præstantissimus est, qui nascitur Anticyræ, vbi clarum est album velle, quia etiam subdit hunc esse colore ochræ resoluta similis, idest subalbum ad citrinum vergentem, quæ conditio aptari neutiquam potest nigro.*

Anticyreus Helleborus quid.

Helleb. albus rectius dicitur Anticyreus, quam niger.

Neque concedam Helleborum, siue album, siue nigrum, propriè ab antiquis Vocatum *Anticyreum Helleborum*. nam tali nomine alia planta est insignita. testes habeo plures. Galenum 5. de sim. med. fac. *Sesamoides magnum, quod & Anticyricum Helleborum appellatum est, quia semen eius, vbi Helleborum purgat.* Oribasium. *Sesamoidem magnum Anticyrei Veratrum nominant.* Plinium lib. 22. c. 25. *Sesamoides Anticyra nascens, quod ideo aliqui Anticyricos vocant.* Dioscoridem. *Sesamoidem magnum in Anticyra Helleborum vocant, quoniam albo Veratro in purgationibus misceatur.* Theoph. etiam 9. de Hist. Pl. c. 14. *Sesamaceum Helleborum vocauit hanc plantam dicens. Anticyrenses fructum Sesamacei Hellebori dare solent, qui sesamæ similis est.* itaque per

Anticyreum, Helleborum, vocant Veteres Sesamoidem, magnum.

per Anticyreum Helleborum intelligebant Antiqui Sesamoidem magnum, non autem nigrum Veratrum, ut tu Clete scripsisti.

Anticyreus curavit Hercule albo Veratro.

Præterea Anticyreus ille, qui Curavit Herculem non alio Helleboro fuit usus, quam illo, quo Proeti filia sanata à Melampode fuerunt: Melampodem autem adhibuisse lac caprarum albo vespertium luce clarius ex dictis constat. erit ergo rationi consonum Anticyreum in Hercule curandò non nisi albo Veratro usum.

Obiectio de navigatione Anticyrea.

At dices scio, Infanos nauigare iubemus Anticyras ad sumendum Helleborum, ibi autem nascitur niger cæteris præstantior. ergo mittimus ad sumendum nigrum.

Veratrum nigrum, quia tutum vbiq; facile sumitur.

Respondeo ex dictis constare ibi etiam nasci optimum album. deinde: ad sumendum nigrum Veratrum non erat opus navigatione, quia multo tutior albo. At Albus multo vehementior, difficilior, & periculiosior recta præparatione, & industria, multaq; diligentia egebat. ideò autem Anticyras nauigabant illum sumpturi, quia ibi optimè à Medicis illis Anticyreis præparabatur, recta methodo, summaq; diligentia exhibebatur: illa autem optima albi Hellebori præparatio; vel ignota erat cæteris medicis extra Anticyram: vel ideò erat optima præparatio quia ibi admiscebant Veratro Sesamoidem, ut tutior purgatio fieret, ut Diosc. Pl. & Theoph. necnon Strabo testantur; Sesamoides autem tantum in Anticyra nascebatur non alibi, quod notum sit, ut etiam Hermolaus Barbarus notat in Corollario, vel deniq; quia Nauigatio ipsa, cum præpararetur ad Vomitum, causa erat, ut tutior effectus fortiretur, quod secretum Medici Anticyrei nolebant patefacere, sed id referebant in cælum, siue acrem Anticyreum, vel quid simile.

In Anticyram nauigabant album Veratrum sumpturi, & quare.

Præterea sciendum Anticyram illam ad quam accedebant Veratrum album sumpturi, non fuisse illam Anticyrā, ubi nigrum optimum oriebatur, duplex enim erat Anticyra, ut scribunt Pausanias, & Strabo, adnotante Hermolao Barbaro. Altera enim erat in sinu Maliatico dicto prope montem Oetam, in cuius montis parte tantum vna Pyra dicta opti-

Duplex Anticyra.

optimum colligebatur (vt testis est Theoph. lib. 9. de Hist. Plant. c. 11.) & hæc Anticyra Oppidum erat prope montem Oetam, vt dixi, cuius habitatores fortè colligebant, & domi exiccabant, ac vendebant album Helleborum optimum. Oeteum. Altera verò erat Anticyra insula (vt ait Plinius lib. 25. c. 5.) ad quam nauigabatur. hæc sita erat in Phocide sine Locride (vt illè scribit) & quia in Phocidis Anticyra, melius parabatur admistione (vt inquit Strabo) Sesamoidis, propterea in Phocidis Anticyram non in Oetam Helleborum poturi secedebant. Nigrum autem Theoph. Pl. & Dioscorides in Helicone natum prætulunt, & fortè Anticyra huius ferax erit prope Heliconem montem, & potius Anticyra sinus Maliatici, quam illa Phocidis. sed hæc dicta sint aliorum relatu, cùm ac vera affirmare nequeam, quæ non vidi. Nolo enim Clete mi à te cogi, vt nauigem ipsè Anticyras, vt aduersario tuo obiurgas. & vt Philippus Rex Medico cuidam consuluit referente Aeliano Var. Hist. lib. 12. c. 51. vbi ait. *Menecrates Medicus adeò superbia turgebat, vt se ipsum Iouem appellaret: misit autem aliquando litteras ad Philippum Macedonum regem in hæc verba. Φιλίππω Μενεκρατὺς ὁ Θεῶν εὐχαρίστησεν* (idest Philippo Menecrates Iupiter salutem) *Ad ea rescripsit Philippus. Philippus Menecrati sanitatem. Consulo, vt ad Anticyram te conferas. significauit his latenter hominem non esse sanæ mentis.*

Anticyra Oppidum.

Anticyra Insula.

In Anticyram mittuntur infani.

Sed in Anticyram nauigari ad fumendum Veratrum album, tum Auctoritate, tum ratione demonstrabo. Plinius de Candido loquens distinctè à nigro. *Drusum quoque* (inquit) *apud nos tribunorum popularium clarissimum, cui ante omnes plebs stans plausit, optimates verò bellum Marsum impunitaure, constat hoc medicamento (dico albo Veratro) liberatum Comitiali morbo in Anticyra insula. ibi enim rutissimè sumitur, quoniam (vt diximus) Sesamoides admiscet.* non infani ergò tantum, sed alijs etiam morbis affecti Anticyram petebant ad fumendum album Helleborum.

In Anticyram nauigabāt Romani ad album Helleb. fumendum.

Ratione etiam patet, nam sumebatur in Anticyra Helleborus ille, cui, vt tutior succederet purgatio Sesamoidem admi-

Ratione probatur.

admiscebant. sed hoc admiscebant albo. ergo album in Anticyra sumebatur. ergo Anticyreus Aetij Cleri Helleborus non poterit esse, nisi necessario Albus. Maior patet ex dictis, præterea ex Theoph. 9. de Hist. Plant. 11. qui non Sefamoidem appellauit, sed helleborinem. *miscetur* (inquit) *in potionem candidi, ut vomitio bene succedat helleborina semen*. Minor autem clarissima est ex Diosc. Plin. Theoph. Solino. immo ex Hipp. tum lib. de Veratri usu, tum 4. Acut. paulo ante finem. dicunt autem expressè aliqui albo Veratro misceri, nigro verò nullus. his addam Hermolaum Barbarum Antiquorum Auctorum diligentissimum obseruatorem. lib. 4. Corollarij in Dioscorid. c. 764. de Helleb. nigro. *Veratrum* (inquit) *& nigrum, & candidum ex Anticyra commendant scriptores, & Poeta.*

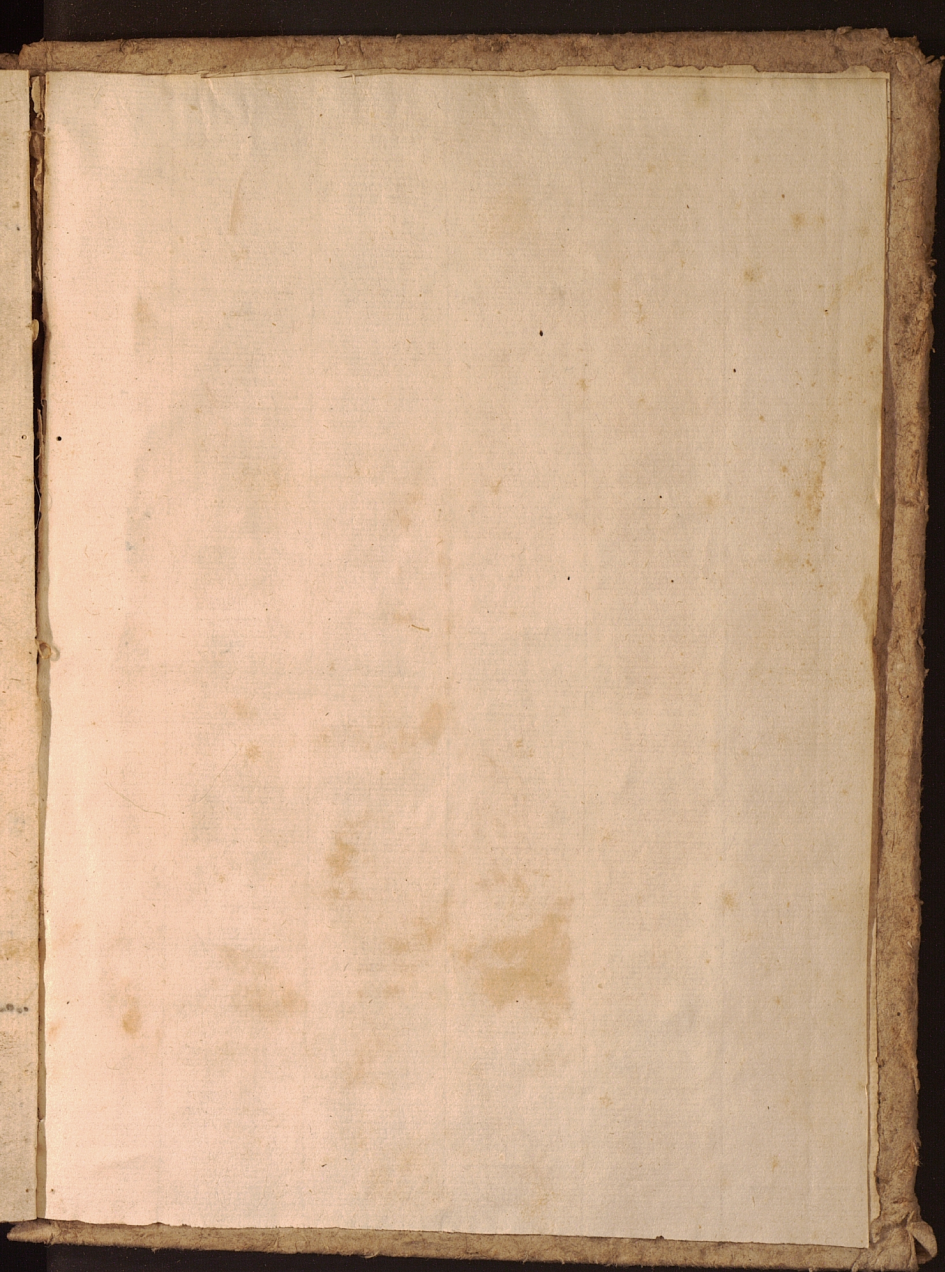
Conclusio.

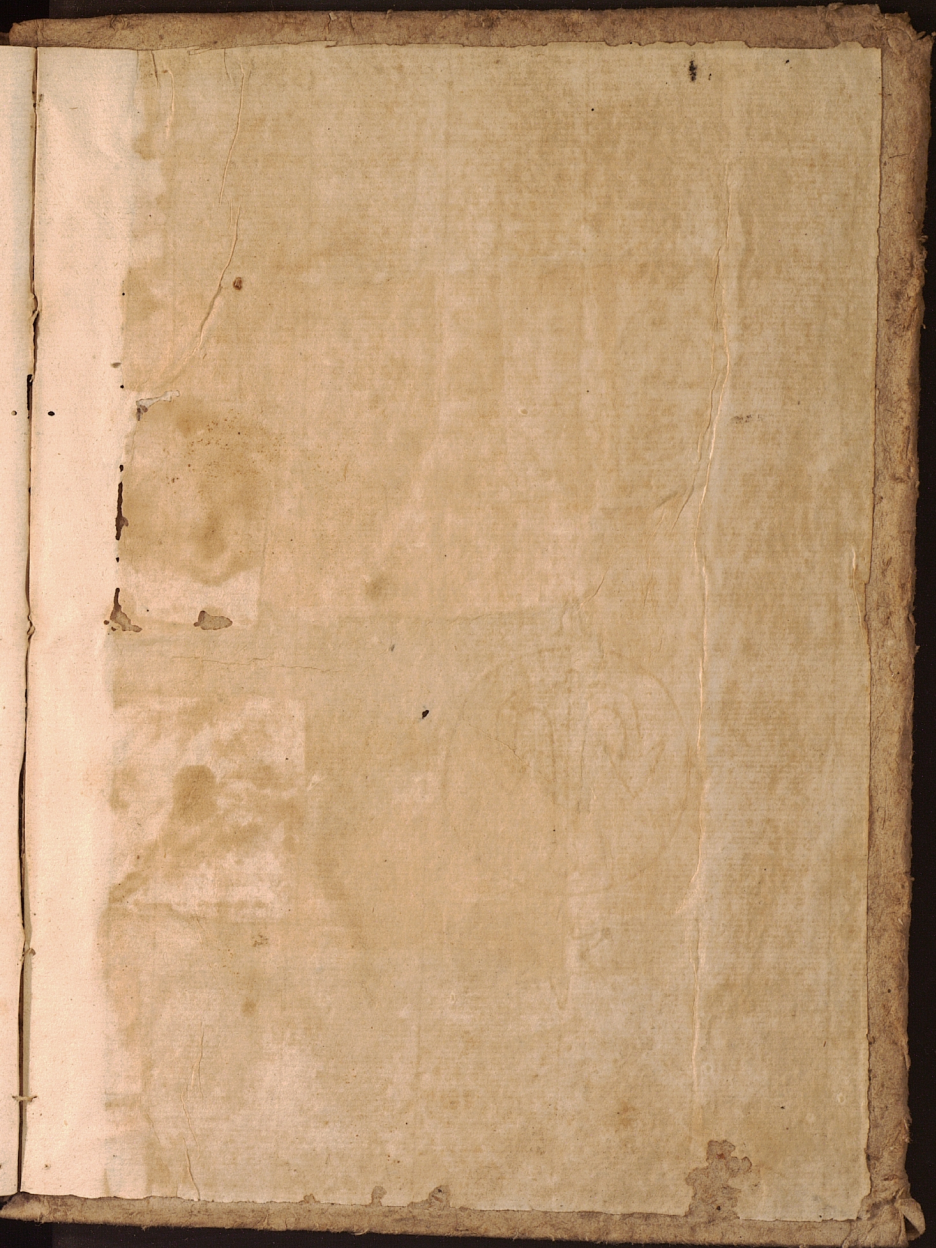
Hactenus ostensum: Melampodium in Monumentis Antiquorum nigrum vocari: at ratione hoc nomen potius conuenire albo, siquidem albo Melampus usus est in furentibus. deinde. Infans dari utrumque; sed magis album vnde semper (nisi addatur cognomen nigri) candidum intelligendum, ac in Anticyra nasci probatissimum Helleborum utrumque: album verò Oeteum cæteris præstare testibus Theoph. & Pl. Oeteum autem, & Anticyreum idem esse etiam patuit, quia ex Hermol. Barbaro Anticyra prope Oetam montē sita erat.

Excusatio Anticoris.

Et hæc dicta sint, Doctissimi viri circa ea, quæ reperi aduersantia meis scriptis, in quibus si longior fui; si eadem sæpè replicauit; si minutula quædam attuli, & explicauit. condonandum mihi est, nam contra hominem agitur, & eadem repetere sæpè cogitur respondens. de cæteris circa Aphorismi explicationem nè verbum quidem faciam; tum quia Martianus Eruditissimus non eget mea tutela, tum etiam quia, & si agere potuissem, an in Vomitu ciendo spectanda sit concoctio, necnè, tamen de hac re cum pluribus egerim tractatu meo de Vomitu, bis de eadem re agere nolo. Interim vos rogatos velim æqui, boniq. accipere hanc meam amicam Epistolam. Valere doctissimi viri, & me amate. Datum Romæ 15. Aprilis 1621.

F I N I S.

Unfiled
Open